Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 12 МАРТ, 1985 ШУ. ◆ № 30 (7065). ◆ Мах 3 кеп.

Селхан хилар КПСС Центральни Комитета аргIана йоаца Пленум.

Пленумо берригаш раьза а болаш КПСС ЦК Генеральни секретаралла хержар новкъост ГОРБАЧЕВ Михаил Сергеевич.

КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕГА, СОВЕТСКИ ХАЛКЪАГА

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето даь

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Доккха во денад Советски Союза Коммунистически партега, Советски паччахьалкхенга, дерригача советски халкъага. Дунен чура дIавахав Константин Устинович Черненко — гIорваьнна партийнин паччахьалкхени деятель, патриоти интернационалисти, лаьттан тIа коммунизман машарен идеалаш котъяхара тIехьара ларрагIа хьавена къовсамхо.

Константин Устинович Черненко дерригa вахар чакхдаллалца дIаденнад ленински парте гIулакха, советски халкъа хьашташта. Парте миччахьа ше хьожавича а, цо даим, ший массаза а хиннача доккхача хьинарца, къовсам поаттабаьб шовзткъе итт шу совгIча хана ше юкъе хиннача КПСС политика чакхъяккхар духьа.

Доазон тIарча застава комсомольски вожакагарен парторгагарен КПСС ЦК Генеральни секретарага, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателага кхаччалца — ишта ба К. У. Черненко вахара никъ. Партеи паччахьалкхени лакхехьарча посташка волаш ше ма ярра йизза хьеллаелар цун организатора, ленински хьисапеча кулгалхочун талант. Парте Центральни Комитето, К. У. Черненко керте лаьттача КПСС ЦК Политбюрос боккхен беркатеи болх баьб КПСС XXVI съезда, цул тIехьагIа хиннача Центральни Комитета Пленумий решенеш кхоачашъе къахьегамхой оарцагIбахара.

ЛаррагIа чакхбаьхаб дегIаена социализм эргаьккха тоаяра, экономически социальнии дегIаахара доккхий декхараш кхоачашдара, советски халкъа хьал-торо лакхъяра, наьха творчески хьинар дIахо айдара, идеологически болх тоабара тIаберзабаь никъ. Даим парте теркама юкъетте лаьттад дисциплина, законность, порядок чIоагIъяра, кадрови политика, Советий, комсомола, халкъа тIахьожама, школьни реформа, литературан искусстваи общественни лоархIам лакхбара дешаш. Хьинаре болх ба беш аргIанарча, КПСС XXVII съезда кийчо яра, парте Программа керда редакци кийчъяра.

Дунен халкъашта юкъерча арене парте низ тIаберзабаь хиннаб вежарашха долча социализма мехкашца массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIадоаладара. К. У. Черненко гIулакхашца дувзаденна да социалистически экономически интеграце кердача этапага довлар, социалистически содружества позицеш чIоагIъяр.

КПСС ЦК-ас, Советски паччахьалкхено чIоаггIеи ларрагIеи чакхъяьхай бе-бе общественни строяш йолча паччахьалкхенашца машаре дахара принцип, хоадамболлаш духьала лаьттай империализма реакционнегIа долча гIозарий агрессивни гIулакхаштеи лерхIараштеи, хадданза къовсам поаттабаьб империализма качдена сихдаь герзаш хьаделга соцадар, ядерни тIема кхерам дIабаккхар духьа, халкъий кхерамзле тешшаме Iалашъяр духьа.

Доккха во дарца дувзаденна КПСС Центральни Комитет, СССР Лакхехьарча Совета Президиум, СССР Министрий Совет коммунисташка, советски халкъага кхайк парте ленински Центральни Комитетаи цун Политбюронеи гонахьа кхы а айхагIа кхоталдалара тIахьехаш. Вай мехка къахьегамхоша лархIа дизза бахьан а долаш советски общества кулгалдуи лостам телеи низ лоархI Советски Союза Коммунистически партех. Парте дерригa гIулакхаши уйлаши советски халкъа овлангара хьашташ, коммунизма гIулакх кхоачашдара тIеврзаяь я.

ЦIаккха а лергбоаца революционни марксистско - ленински хьехам ба КПСС-ага. ЛоарзагIа ца йоалаш йода из Ленина хьнйхача наькъагIа, хIаьта цIаккха а цу наькъа тIара а яргъяц.

Парте дIахо а чакхбоахаргба дегIаена социализм массе оагIорахьара эргайоахаш тоаяра тIаберзабаь никъ. Ший гIулакхий эггара доккхагIдола мIаи лоархI цо экономикана интенсификаци яра, Iилма-техническа прогресс сихъяра ларда тIа халкъа вахара материальнии культурнии боарам дIахо лакхбелга. Берриге низ тIабахийта вай вахара ерригача сферашка тIехь-тIехьа йиззагIа чакхйоахаргья социализма овлан тIара хьайоагIа социальни нийсхон принцип, лоарзагIа ца доалаш чакхбоахаргба мехка къахьегамхоша къоабалбаьи хьаллаьцаи бола дисциплина, порядок, организованность чIоагIъяра тIаберзабаь никъ. Парте дIахо а чIоагIъергья вай общества вахара гIулакхий лард йолча болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце союз, советски халкъий вежарашха дола доттагIал, дегIакхувларгья социалистически демократи. Парте советски наьха эггара дезагIдола духовни хIамаш лархIа а лаьрхIад хIанз а лоархI марксистско-ленински дог тийша хилар, коллективизм, патриотизм, пролетарски социалистически интернационализм.

КПСС, Советски паччахьалкхено да а даьд деш а да социалистически доттагIле чIоагIъяра, дунен арена тIара социализма позицеш тоаяра, ядерни катастрофа ца хилийтараи чIоаггIа машар Iалашбараи де йиш мел яри данза даргдоацаш мел дари. Вайна лов, чIоаггIа гIерташ а да сихдаь герз хьаделга соцаде, космоса милитаризаци ца яйта. Вай бухсоццаш де лерхIар да планета тIара массанахьара а ядерни герз сецца дIадаккхар, ядерни тIема кхерам бизза дIабаккхар. Советски Союз дилла хиннай хIанз а я конструктивни диалогашта, дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара, дерригача халкъаштеи паччахьалкхенаштеи юкъе тешам хургбола, цар цхьана гIулакхаш леладергдола, вIаши дувцар кхетадергдола атмосфера хьаяра тIадерзадаь дола практически гIулакхаш дара тIехьа.

Советски Союз цхьаннега дов хьувш а тIема кийчо яра кхыбарел тIехьяла гIерташ а яц. Амма цо цхьаккха а кхыйола паччахьалкхе е паччахьалкхений коалици цу гIулакха шийла тIех йоалийтаргьяц. Духхьала цудухьа вай дIахо а кIаьд ца луш лакхъергья фийлал, чIоагIъергья воай социалистически Даьхен обороноспособность.

Вай дог паргIатои къаман мукъалеи бахьан къовсам лоаттабеча халкъашкахьа да, хIаьта вай уж хьаллувц. Машари социальни прогресси бахьан лоаттабеча къовсама КПСС даим тешаме я ларрагIа чакхбоаккхаш болча дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойи болам массе оагIорахьара кхотабара тIаберзабаьча наькъа.

Парте де лерхIаш дараш къаьгга гуш а бакъахьара а да. Цар таро хилийтай КПСС-ах къахьегамхой боарам боацаш тешабе. Халкъацарча бартах латт парте низ.

Ший дерригa вахар партена, советски халкъа тешаме гIулакх дара дIаденна Константин Устинович Черненко цIаккха а вицлургвац коммунисташта, берригача советски наха. Из дагалаттаргва вайна марксистско-ленински идеяй вокха пропагандист, наьха дог ховши деха дезар дIадехаши хинна кулгалхо, наха эшари лазари фуд ховш, наьха йоакхо еш хинна саг санна.

КПСС Центральни Комитет, СССР Лакхехьара Совет, СССР Министрий Совет чIоаггIа тешаш я коммунисташа, берригача советски наха, шоай сакхетами организованности лакха хилар хьа а гойташ, кхы а йоккхагIча энтузиазмаца, берригa шоай низ тIабахийта къахьегаргхиларах, цар вай Даьхен экономически оборонни низ чIоагIбергхиларах, Сийлахь-боккхача Октябра байрахк яхьа ма йоаггIара хьоргхиларах.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетагара, СССР Лакхехьарча Совета Президиумагара, СССР Министрий Советагара

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чIоаггIа хала а хеташ хоам бу партегеи дерригача советски халкъагеи халача лазарах цамогаш иллачул тIехьагIа КПСС Центральни Комитета Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Константин Устинович Черненко 1985 шера 10 марта 19 сахьати 20 минути яьлча кхелха хиларах.

Константин Устинович Черненко — Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени гIорваьннача деятела, коммунизма идеалашта тIехьарча, машара тIехьарча юхаваргвоацача къовсамхочун — цIи даим латтаргья советски наьха, дерригача прогрессивни адамий дегашка.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

АргIана йоаца Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленум хилар 1985 шера 11 марта.

ЦК Политбюрос тIадиллaрагIа Пленум хьайийллар Политбюро члена, КПСС ЦК секретара н. М. С. Горбачева.

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. У. Черненко кхалхарца дувзаденна Пленуме дакъа лаьцараша йист ца хулаш гIайгIане минут яккхарца сий деш дагалаьцар Константин Устинович Черненко.

Пленумо белгалдаьккхар, Советски Союза Коммунистически партега, дерригача советски халкъага доккха во дена хилар. Дунен чура дIавахав гIорваьнна партийнии паччахьалкхени деятель, патриоти интернационалисти, лаьттан тIа коммунизман машарен идеалаш котъяхара тIехьа ларрагIа хьавена къовсамхо.

Константин Устинович Черненко дерригa вахар чакхдаллалца дIаденнад ленински парте гIулакха, советски халкъа хьашташта. Парте из миччахьа а хьожавича, цо даим, шийца массаза а долаш долча хьинарца, къовсам лоаттабаьб КПСС политика чакхъяккхар духьа.

Константин Устинович Черненкос чIоаггIа уйла тIайохийтар дегIаена социализм эргаьккха тоаяра, экономически социальнии дегIаахара доккхий декхараш кхоачашдара, советски халкъа хьал-торои культуреи лакхъяра, наьха творчески хьинар дIахо айдара, идеологически болх тоабара, дисциплина, законность, порядок чIоагIъяра.

Константин Устинович Черненкос доккха дакъа лаьцад вежарашха долча социализма мехкашца массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIадоаладеча, социалистически экономически интеграци чакхйоаккхача, социалистически содружества позицеш чIоагIъеча. Цун кулгалца чIоаггIеи ларрагIеи чакхъяьхай бе-бе общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара принципаш, хоадамболлаш юхадийттад империализма агрессивни гIулакхаш, хадданза къовсам лоаттабаьб империализмо качделла сихдаь герзаш хьаделга соцадар, ядерни тIема кхерам дIабаккхар духьа, халкъий кхерамзле тешшаме Iалашъяр духьа.

Константин Устинович Черненкос бIарга са санна лораяьй вай Коммунистически парте цхьоагIо, Центральни Комитетеи цун Политбюрои гIулакхий коллективни хьисап. Массаза а гIийртав из парте ший гIулакхаш дерригача боарамашка кхотаеннача, вIаштIехьъяьннача, деналеча организмо санна леладергдола гIулакх де. Коммунистий уйлаши гIулакхаши цхьоагIо йолаш хиларах гора цунна вай дерригача толамий тешам, кхоачамбоацараш дIадоахилга, хадданза дIахьалхашкахьа ухаргхилара тешам.

Пленумо белгалдаьккхад, укх гIайгIанеча деношка коммунисташ, дерригa советски халкъ парте Центральни Комитетаи цун Политбюронеи гонахьа кхы а айхагIа кхоталуш хилар. ЛархIа дизза бахьан а долаш советски наха партех лоархI кулгалдуи лостам телеи общества низ, шоай са ца кходеш къовсам лоаттабе кийча ба уж КПСС ленински чуреи арахьарен политика чакхъяккхар духьа.

ЦК Пленуме дакъа лаьцараша чIоаггIа хала а хеташ кодам бир кхелхачун дезалген гаргарча нахагеи.

ЦК Пленум хьежар КПСС ЦК Генеральни секретарь харжарах долча дешага.

Политбюрос тIадиллaрагIа цу дешах лаьца къамаьл дир Политбюро члена нов. А. А. Громыкос. Цо предложени елар КПСС ЦК Генеральни секретаралла нов. М. С. Горбачев харжа.

Пленумо массава раьза а волаш КПСС Центральни Комитета Генеральни секретаралла хержар нов. М. С. Горбачев.

Цул тIехьагIа Пленуме къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара нов. М. С. Горбачева. Дег тIара хам бу аз, аьлар цо, КПСС Центральни Комитета шийх сел боккха тешам боларах, белгалдаьккхар, цунца бувзабенна бола бехктокхам мел боккха ба ше геттара дика кхетадеш хилар.

Нов. М. С. Горбачева КПСС Центральни Комитета дош делар вай партена, вай халкъа, сийлахь-доккхача ленински гIулакхага тешаме латтар духьа, КПСС программни установкаш нийсса чакхъяхар, СССР экономически оборонни низ дIахо чIоагIбара, советски халкъа хьал-таро лакхъяра декхараш кхоачашдеча преемственность Iалашъяр духьа, Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени чуреи арахьареи ленински политика тIагIертта чакхъяхар духьа ше дерригa низаш тIадохийтаргхиларах.

Цу тIехь ший болх чакхбалийтар ЦК Пленумо.

(КПСС ЦК Генеральни секретара нов. М. С. Горбачева Пленуме даь къамаьл аргIанарча номер тIа кепатеха хургда).

Михаил Сергеевич ГОРБАЧЕВ

Михаил Сергеевич Горбачев ваьв 1931 шера 2 марта Ставропольски края Красногвардейски района Привольное яхача юрта ахархочун дезале.

1941—1945 шш. Сийлахь-боккха Даймехка тIом чакхбаьнна дукха ха ялалехьа 15 шу даьнна волаш ший къахьегама гIулакхаш дIадоладаьд цо. Машинно-тракторни станце механизаторалла болх баьб. 1952 шера КПСС членалла вахав. 1955 шера чакхъяьккхай М. В. Ломоносова цIерагIа Московски паччахьалкхен университет (юридически факультет), хIаьта 1967 шера — Ставропольски юртбоахама институт, учени агронома-экономиста специальность а Iомаеш.

1955 шера денз М. С. Горбачев — комсомольски партийни балха тIа. Ставропольски крае болх бу: ВЛКСМ Ставропольски горкома хьалхарча секретаралла, комсомола крайкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместителалла, цул тIехьагIа шоллагIчеи тIаккха хьалхарчеи секретаралла.

1962 шера март бетта Ставропольски территориально-производственни колхозно-совхозни управлене парторгалла вахийтав М. С. Горбачев, хIаьта цу шера декабре КПСС крайкома партийни органий отдела заведующелла чIоагIваьв.

1966 шера сентябре парте Ставропольски горкома хьалхарча секретаралла хорж из. 1968 шера август денз КПСС Ставропольски крайкома шоллагIа секретарь волаш болх бу М. С. Горбачева, хIаьта 1970 шера апреле хьалхарча секретаралла хорж из.

М. С. Горбачев — 1971 шера денз КПСС Центральни Комитета член. Парте XXII XXIV, XXV, XXVI съездий делегат хиннав. 1978 шера КПСС ЦК секретаралла, 1979 шера — КПСС ЦК Политбюро члена кандидаталла хержав. 1980 шера октябре кандидаталара КПСС ЦК Политбюро членалла ваьккхав М. С. Горбачев. 8—11 хержача СССР Лакхехьарча Совета депутат, Союза Совета нхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссе председатель ва. 10—11-гIа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета депутат ва.

Михаил Сергеевич Горбачев — Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени вокха деятель. Парте шийга телача ерригача посташка массаза а ший йолча инициативаца, хьинарца, са ца кходеш къахьег, ший знанеш, дIаьхий опыт, организаторски талант дIател парте политика чакхъяккхара, ше ца кховеш латт из Ленина сийлахь-доккхача гIулакхага, къахьегача халкъа хьашташка.

Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенеи хьалхашка карагIдийнна хIамаш бахьан долаш М. С. Горбачевна еннай Ленина кхо орден, Октябрьски Революце, Къахьегама ЦIеча Байракха, «Знак Почета» яха орденаши медалаши.

Константин Устинович ЧЕРНЕНКО

1985 шера 10 марта кховзткъе дийтталагIча шера чухь халача лазарах кхелхав Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель, Социалистически Къахьегама кхозза Турпал Константин Устинович Черненко.

Детта ца луш сецад Коммунистически партен Советски пачхахьалкхени, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама гIорваьнна волча деятела дог. Константин Устинович Черненко деррига вахари болхи дIабеннаб партенеи халкъаи гIулакх деш хилара, Даьхен экономически оборонни низ чIоагIбара, советски наьха вахара хьал тоалара тIехьарча, вай социалистически общество массе оагIорахьара эргаьккха тоаяра тIехьарча, лаьттан тIа машар лоаттабараи чIоагIбараи тIехьарча кьовсама.

Константин Устинович Черненко ваьв 1911 шера 24 сентябре ахархой дезале Красноярски края Новоселовски района Большая Тесь яхача юрта. К. У. Черненко къахьегама вахар дIадоладаьл геттара кьона волаш, кулакашта маьхагIа болх беш. Цун деррига къахьегама гIулакх дувзаденна хиннад комсомольски, цул тIехьагIа партийни органашка кулгалдеча балхаца. 1929 — 1930 шерашка К. У. Черненко Красноярски края ВЛКСМ Новоселовски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи хиннав. 1930 шера ший лоIамагIа Цlеча Эскаре вахав из. Цига 1931 шера Коммунистически парте мугIарашка вахав, 1933 шерага кхаччалца пограничнн бIу тIа гIулакх деш хиннав, пограничнн застава партийни организаце секретарь хиннав.

Эскаре гIулакх даь ваьнначул тIехьагIа К. У. Черненко болх беш хиннав Красноярски крае: парте Новоселовски а Уярски а райкомий пропагандаи агитацеи отдела заведующи, партийни просвещене Красноярски краевой Цlен директор, парте Красноярски крайкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель, крайкома секретарь.

1945 шера ВКП(б) ЦК-ра парторганизаторий лакхера школа чакхъяьккхачул тIехьагIа К. У. Черненкос болх баьб парте Пензенски обкома секретаралла, хIаьта 1948 шера дена — Молдаве Компарте ЦК пропагандаи агитацеи отдела заведующелла.

1956 шера из хьожаваьв КПСС ЦК аппарате пропаганда отдела сектора заведующелла. 1960 шера денз К. У. Черненко болх баьб СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретариата начальник волаш. 1965 шера из чIоагIваьв КПСС ЦК Общий отдела заведующелла. 1966 — 1971 шерашка К. У. Черненко — КПСС ЦК членалла кандидат. Парте XXIV съезде 1971 шера марте КПСС Центральни Комитета членалла хорж, хIаьта парте XXV съезд хинначул тIехьагIа 1976 шера марте КПСС ЦК Пленуме — КПСС ЦК секретаралла.

1977 шера денз К. У. Черненко — Политбюро членалла кандидат, хIаьта 1978 шера дена — КПСС ЦК Политбюро член.

1984 шера 13 феврале хиннача аргIана йоацача КПСС ЦК Пленумо К. У. Черненко хержав КПСС ЦК Генеральни секретаралла.

К. У. Черненко 7—11 хержача СССР Лакхехьарча Совета депутати 10—11 хержача РСФСР Лакхехьарча Совета депутати хиннав. 1984 шера апреле 11-алагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета цхьоалагIча сессе К. У. Черненко хержав СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла.

Парте тешам бенна ше дIатIаахийтача доккхийча гIулакхашка Константин Устинович Черненкос ше хьагойташ хиннав тешаме а чIоагIа а марксист-ленинец, машараи наьха иразаи тIехьара хьинаре кьовсамхо санна. Iалаьмате йоккха вахара опыт йолаш кIоаргга теоретически знанеш йолаш, чIоагIа политическии организаторскии способностaш йолаш волча цо доккха даьа юкъедихьад КПСС генеральни никъ кийчбечеи кхоачашбечеи, XXVI съезда решенеш кхоачашъеш, партийнии пачхахьалкхени балха ленински стиль дегIайоалаеши чIоагIъеши парте Центральни Комитето беча коллективни балха.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме яьча доклада тIа, кхыча къамаьлашка К. У. Черненкос массе оагIорахьара чIоагIбаьб КПСС стратегически никъ — СССР-е хьалъяь социализм эргаьккха тоаяра никъ. Цун цIераца дувзаденна да КПСС Программа керда редакци кийчъеча балха ларде йижа йола парте кийчъяь дегIаенача социализма концепци дIахо кIоаргъяри кийсъяри.

Дукха ниан теркамии тIаахийтаб К. У. Черненкос наха юкъе парте беча идейно кхетамеи организаторски балха формаш а методаш а эргаьхха тоаяра, цун кадрови политикана, Советий, профсоюзий, комсомола, творчески союзий, халкъа тIахьожама органий болх тоабара. Доккха дакъа юкъедихьад К. У. Черненкос школа реформа кийчъеча.

К. У. Черненкос чIоагIа йоакхо яьй общественни производство дегIайоалаяра темпаш лакхъяра, экономикана массе оагIорахьара интенсификаци яра, Iилма-технически прогресс сихъяра, боахама механизм эргаьккха тоаяра, дисциплинеи организованности чIоагIъяра. КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленуме цо даьча къамаьла тIа дIахо дегIайоалаяьй парте аграрни политика, белгалдаьд Кхачан программа кхоачашъяра, халкъа вахара хьал хадданза тоадара дола актуальни декхараш.

СССР Оборона Совета керте латташ К. У. Черненкос дукха гIулакхаш даьд мехка обороноспособность чIоагIъяра, Советски Герзашцарча Низий тIема кийчо лакхъяра.

Чоалханеча дунен халкъашта юкъерча хьале К. У. Черненко кIаьд ца луш болх беш хиннав машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи чIоагIъяра, герзаш Iоаделга юхатохара, ядерни тIема кхерам дIабаккхара тIаерзаяь йола вай парте машар безаш йола ленински арахьара политика кхоачашъяра. Из политика советски халкъо, дика уйла йолча берригача наха цхьатарра хьаллоацаш хила а хиннай я а я.

Керттера теркам тIабохийташ хиннав К. У. Черненко социалистически содружества мехкашца цхьана леладу гIулакхаши кхотаденна хилари дегIадоаладаран чIоагIдаран. Из лерргагIа тIехьа хиннав дунен коммунистически болхлойи болама цхьоагIо чIоагIъяра, халкъий къаман - кортмукъален кьовсам хьаллацара.

К. У. Черненко инициативагIа кийчъяьй дунен халкъашта юкъера хьал тоадара, тайп-тайпара общественни строй йола пачхахьалкхенаш машаре цхьана яхара принципаш чIоагIъяра тIаерзаяь йола Советски Союза дукха конструктивни предложенеш.

Даьхенна хьалхашка карагIдийнна доккхий гIулакхаш бахьан долаш Константин Устинович Черненкона кхозза еннай Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи, цунна еннай йиъ Ленина орден, кхоъ Къахьегама Цlеча Байракха орден, Советски Союза дукха медалаш, хIаьта иштта вежарашха долча мехкий доккхий совгIаташ. Из хиннав Ленински преме лауреат.

К. У. Черненко советски халкъа, доазол арахьарча вай лоттагIашта чIоагIа везаши тешам беннеи хиннав. Из массаза а белгала хиннав къахьегамхошта эшарий а цар хьаштий а йоакхо еш, принципиальность йолаш, сонта-кура воацаш хиларца.

Константин Устинович Черненко деррига вахар — Ленински парте сийлахь - доккхача гIулакха чIоагIа мутIахьа хилар, коммунизма идеалаш котъяхара са кхо ца деш къахьегаш хилар хьахьокха къаьгга дола масал.

Константин Устинович Черненко виц ца луш даим коммунистий, берригача советски наьха дегашка латтаргва.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

КПСС ЦК Пленуме дакъа лаьцараш къаст К. У. Черненкоцара

ХIара советски сага дега чIоаггIа бохам хиннаб Коммунистически партен Советски пачхахьалкхени гIорваьнна деятель Константин Устинович Черненко — КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель кхалхарах. Iаьрж делла ба берригa мохк, вай Даьхен столица.

11 марта кхелхачун дакъа чуулла кIий постамента тIа оттабаь латтача Союзий цIен Колонни зале баьхнар новкъостий М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков, КПСС ЦК Пленуме дакъа лоацаш хиннараш.

ГIайгIане баха йист ца хулаш ха яккхарца сий деш дагальцар Коммунистически партен Советски пачхахьалкхени кулгалхоша гIорваьнна партийнии пачхахьалкхени деятель, патриоти интернационалисти, лаьттан тIа коммунизман машарен идеалаш котъяхара тIехьара ларгагIа хьавена кьовсамхо. Цул тIехьагIа чIоаггIа хала а хеташ кодам бир цар кхелхачун дезалгеи гаргарча нахагеи.

(ТАСС).

Российски Федераце къахьегамхошкара

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои дIахьонх партегеи советски халкъагеи доккха во кхачарах — КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Константин Устинович Черненко кхалхарах — шоашка чIоаггIа гIайгIа йолга.

К. У. Черненкос, Коммунистически партен Советски пачхахьалкхени гIорваьнна волча деятела, социалистически даьхен воккха патриота а, интернационалиста а, машара тIехьа, коммунизма идеалаш котъяхара тIехьа хьинаре кьовсам лоаттабаьчо деррига вахар дIаденнад партен халкъен гIулакха.

Российски Федераце къахьегамхоша чIоаггIа лоархIаш дагакхоаб партийни строительства, дегIаенача социализма общества эргаьккха тоаяра, мехка экономически оборонни потенциал чIоагIъяра, советски наха кхетам балара, машар безара ленински арахьара политика чакхъяккхара дукха лоархIаме дешаш къестаделга цун цIерца дувзаденна хинна Константин Устинович. Комсомольски балха тIа волаш, Цlеча Эскаре гIулакх даьча шерашка, Красноярски края, Пензенски областа, Молдаве партийни органашка, КПСС Центральни Комитете бехктокхамерча балха тIа волаш — массанахьа из белгала хиннав Iалаьмате чIоагIа къахьегара тIера хиларца, кIоаргга принципиальность йолаш хиларца, наьха йоакхо еш, кура-сонта воацаш хиларца.

Организатора, ленински тайпарча кулгалхочун талант йиза гучальлар К. У. Черненкой КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела посташка волча хана, парте XXVI съезда, цул тIехьагIа хиннача Центральни Комитета Пленумий решенешка хьежжа мехка экономика интенсивно дегIахувларен эффективность лакхъярен наькъа тIа яккхаоа, боахама механизм, парте идеологически болх эргабаьккха тоабара, къахьегамхой вахара хьал айлара, халкъа творчески хьинар дIахо чIоагIлара дола доккхий гIулакхаш парте Центральни Комитето, ЦК Политбюрос кхоачашдеча хана. Къахьегамхоша шерра хьальацар дисциплина, законность, порядок чIоагIъяра. Советий, комсомола, халкъа тIахьожама органий болх тоабара бола парте никъ. Цу хана парте хьинаре къестадора кадрови политика, школа реформа, советски литературан искусстван общественни лоархIам лакхбара дешаш.

Къахьегамхой хьашташка хьежжа ба вежарашха долча социалистически мехкашца массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладара, экономически интеграце кердача, лакхагIча формашка довлара, дунен арене социализма позицеш чIоагIъяра партен советски пачхахьалкхенои чакхбоаха никъ.

Планета тIарча берригача цIена уйла йолча наха чIоагIа могаду тайп - тайпара общественни строй йолча пачхахьалкхенашца машаре цхьана бахара принцип Советски Союзо чIоаггIа а ларрагIа а чакхъйоаккхаш хилар, герзаш Iоадара духьалара, ядерни конфликт хилара бола кхерам дIабаккхара тIехьара, халкъашта тешшаме кхерамзле Iалацъяра тIехьара кьовсам.

Укх гIайгIанеча деношка коммунисташ, Российски Федераце беррига къахьегамхой кхы а айхагIа кхоталу вай парте ленински Центральни Комитета, цун Политбюрона гонахьа. Коммунистически партен халкъеи йохаргIйоаца цхьоагIо хила а хичхай йолаш а я советски общества низи чIоагIали хьахула керттера моттиг.

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика болхлоша, ахархоша, интеллигенце чIоаггIа хьал а лоац мога а ю парте чурен арахьарен политика. Цар тешам лу КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета сийдола ленински байракх кхы а лакхагIа айергхилара, цхьайтталагIа пятилетка чакхйоалача шера планаш кхоачашьеча хьинаре къахьегарца доккха дакъа юкъехьоргхилара, КПСС XXVII съезда даха ма доаггIара накъагIоргхилара.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме, СССР Министрий Совете

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето соцам бу:

1. КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Константин Устинович Черненко дIаволлилга вIаштIехьдаккхара укх составах комисси вIашагIйолла: нн. Горбачев М. С. (председатель), Алиев Г. А., Воротников В. И., Гришин В. В., Громыко А. А., Романов Г. В., Соломенцев М. С., Тихонов Н. А., Долгих В. И., Кузнецов В. В., Пономарев Б. Н., Чебриков В. М., Зимянин М. В., Лигачев Е. К., Марков Г. М., Мишин В. М., Терешкова В. В., Федосеев П. Н., Шалаев С. А., Прокофьев Ю. А., Циглимов С. С.

2. К. У. Черненко Цlеча майдан тIа дIаволла.

Черненко Константин Устиновича лазарахи валара бахьанахи йола МЕДИЦИНСКИ ЗАКЛЮЧЕНИ

Черненко К. У., 1911 шера ваь, йIаьххача хана пехкашка эмфизема долаш хиннав, тIаккха цо, харц а даьна, пехкаш-дог дIалаьцад. Цунца цхьана циррозага доалаш долча хронически гепатито лазар кIоаргдаьд. Терапи еш хиннайоллаше а, органашкеи дулха хьоасашкеи чIоагIлуш хиннад гипоксически дистрофически хувцамаш.

1985 шера 10 марта 19 сахьати 20 минути яьлча дийхкеи пехкий-дегеи болх тIехь-тIехьа дукхагIа лаьгIбаларах дог сецад.

Паталогоанатомически тохкам баьчул тIехьагIа диагноз нийса хилар гучадьннал.

СССР Минздраверча ИнълагIча керттерча управлене начальник, СССР АН, СССР АМН академик, профессор Е. И. Чазов; СССР АМН член-корреспондент, профессор А. Г. Чучалин; СССР АМН член - корреспондент, профессор М. И. Перельман; СССР АМН член-корреспондент, профессор В. Г. Смагин; СССР АМН академик, профессор Ф. И. Комаров; Iилма заслуженни деятель, профессор В. Г. Попов; СССР АМН член-корреспондент, профессор А. И. Воробьев; дарба деш хинна лор З. В. Осипова; СССР АМН академик, профессор Н. А. Кравевский; Iилма заслуженни деятель, профессор Ю. В. Постнов.

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме, СССР Министрий Совете

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето соцам бу:

1. КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Константин Устинович Черненко кхалхарца дувзаденна 1985 ш. 11, 12, 13 марта мехка таьзет кхайкаде.

2. Константин Устинович Черненко дакъа Iочуэцача минуте Москве, союзни республикай столицашка, городашка - турпалашка Ленинграде, Волгограде, Одессе, Севастополе, Новороссийске, Керче, Туле, турпалча крепосте Бресте, хIаьта иштта городашка Калининграде, Львове, Ростове-на-Дону, Куйбышеве, Свердловске, Новосибирске, Чите, Хабаровске, Владивостоке, Красноярске йоккхийча топий залпаш е.

Цу ханна пхе минута соцаболба халданза болх беш йолча предприятешкара дIаяккхача Советски Союза ерригача территоре тIарча ерригача предприятейи организацейи болх; кхаь минута гудокашца салют лойла фабрикашка, заводашка, машинаькъашка, фордаш тIеи долхача хиш тIеи гIолла лелача кемаш тIа.

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Константин Устинович ЧЕРНЕНКО дIаволлилга вIаштIехьдоаккхача комиссегара

Комиссе хоам бу, Константин Устинович Черненко дакъа чуулла кIий 1985 шера 11 марта Союзий цIен Колонни зала чу оттабаь хиларах.

Константин Устинович Черненкох тIеххьара бIарг тохара Колонни зале чубаха къахьегамхошта никъ хьабелл укх шера 12 марта 10 сахьат даьлча денз 22 сахьат даллалцен 13 марта — 9 сахьат даьлча денз 11 сахьати 30 минути яллалцен.

Константин Устинович ЧЕРНЕНКО дIаволлилга вIаштIехьдоаккхача комиссегара

Комиссе хоам бу, Константин Устинович Черненко кхаьрача дийнахьа, 13 марта, 13 сахьат даьлча Цlеча майдан тIа дIаволларгхилара.

Нохч-ГIалгIай АССР-а коммунисташкара, берригача къахьегамхошкара

КПСС Нохч-ГIалгIай обком, республика Лакхехьарча Совета Президиуми Министрий Совети, коммунисташ, беррига къахьегамхой чIоагIа халахеташ ба партега а халкъага а доккха во кхачар, советски халкъа тешаме воI, Коммунистически парте а Советски пачхахьалкхен а гIорваьнна деятель, машара а социальни прогресса а тIехьара денале къовсамхо КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Константин Устинович Черненко кхалхар.

Константин Устинович Черненкой беррига а вахара никъ, коммунистически идеалаш вахаре кхоачашъяра тIехьа цо хьинаре леладаь творчески гIулакхаш массаза а коммунисташтеи берригача советски нахан хьокхам а хинна латтаргда Коммунистически партена а социалистически Даьхенна а гIулакх деча.

Константин Устиновича езача цIераца ювз коммунисташеи советски нахеи тIеххьарча хана общественни вахара ерригача сферашка хулаш йола позитивни процессаш.

Дерригача халкъага гIайгIен доккха таьзети кхаьчача укх деношка Константин Устинович Черненко сий деш дага а лоацаш Нохч-ГIалгIайчен коммунисташ, беррига къахьегамхой кхы а айхагIа кхоталу КПСС ЦК-неи цун Политбюронеи гонахьа. КПСС Центральни Комитета цхьайтталагIча пятилетка планаш толаме кхоачашъяра, КПСС XXVII съездаи Сийлахь-йоккхача Котален 40 шу дизаран даха ма доаггIара накъадахара деррига низаш тIадахийтара тешам лу цар.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ВАЙ ЛОАЛАХОЙ БОЛЧА

«ХЬУНАШ» — ПОСЫЛКАШКА

Къулбаседа Кавказа, Украина, Поволжья, Средни Азе лесхозашта, дендропаркашта дIае материал яхьийтар дика чакхдаьккхад Къулбаседа-ХIирийчен лесничествашa.

Посылкашка а дехха дика цIендаь, хержа дIадахьийтад ткъо эзар килограмм бIарий гаьций, каштана, цIеча попа, альпийски дийхкa, муша ги. Кхо эзар гектара тIа керда хьу дIайогIа кхоачам хилдал да из. Мехка тайп-тайпарча мIингашка зIамига гаьнаш, кIотаргаш дIаккхухьийт лоаман мехка специализированни боахамаша.

(«Социалистическая Осетия»).

✦

Ю. ТЕМИРКАНОВА КЕРДА ПОСТАНОВКА

«Пиковая дама» яха опера ека йолаеннай С. М. Кирова цIерагIча операн бэлетен Ленинградски паччахьалкхен академически театра сцена тIа. Из оттаяьр ва вай мехкахо — театра керттера дирижер а художественни кулгалхо а, СССР халкъа артист, СССР а РСФСР а Паччахьалкхений премей лауреат Темирканов Юрий.

(«Кабардино-Балкарская правда»).

✦

КЪАХЬЕГАМА БИОГРАФЕ ЮХЬИГ

Махачкалински политехнически техникума выпускникаш къахьегаш ба Тюменски, Омски, Томски областий, Краснодарски края, Къулбаседа Казахстана, Туркмене кхачан промышленноста предприятешка. Дагестанал арахьа хIара шера балха хьежабу техникуме кийчбаь ахаш гаргга специалисташ.

Укх деношка дийша а баьнна; дипломаш хьаийцар 237 зIамсагов йоIои. Царех шовзткъеа итт процент хиллал бараш хьалха а санна дIахьожабаьб СибарегIа, Нечерноземье, Казахстане.

Политехнически техникум — республика къаьнагIчарех йола юкъера дешара заведени. Соахка ший 50 шу дизар дездаьд цо.

(«Дагестанская правда»).

ЯХЬ ВIАШТIЕХЬЪЯЬККХАЧА

Грозне меттел республике а бахача наха чIоагIа хоатташи дIаэцаши я Грозненски кондитерски фабрико арахеца продукци. Цига хьаеш йола шербет, конфеташ, зефир тикашка дукха ца ухкаш сиха дIаэц. Къаьстта дика чакхдаьккхар фабрика коллективо дIадаха 1984 шу. Нормативно-цIена продукци арахецара план 111,4 проценти товарни продукци арахецара план 107 процентн кхоачашийр фабрико. Из бокха толам ба, хьалха дIадахача шерашкарча цун хьокхамашка хьежача хIаьта а.

Мишта вIаштIехьдаьннад из, малагIа гIулакхаш да болх кхы а тоабара дIахо йодача хана фабрика болхлошa де лерхIараш? Тха корреспондента даьча цу хаттарашта жоп а луш фабрика планови отдела начальника Мусаева Нелли Иналуковнас дийцар.

ИНТЕРВЬЮ

— Беркате хилар тхона дIадаха шу. МалагIа бахьан да цун? Эггара хьалха ала деза 1984 шу дIадолалушше тIаьийца хинна социалистически декхараш каьхата тIа дусаргдоацаш уж балха тIа чакхдаха оаха лархIар. Цу даькъе чIоагIа лоархIам болаш хIама да декхараш ерригача коллектива дIадовзийтарали тIаэцарали совгIа хIара къахьегамхочунна ма дарра дIадовзийтар. хIара бригадана юкъе уж кхоачашдара тIаерзаяь шерра социалистически яхь йоаржаяр. Тха фабрике 11 бригада я къахьегам кердача хьисапе вIаштIехьбаьккха болх беш...

— Нелли Иналуковна, бригадни форма хьоахаль йолаш газет дешараштa Iа цу кердача формах дувцилга ловра сона. МалагIа башхало йолаш да из керда хьисап?

— Кхыча промышленни предприятел ший тайпа эргало я тха кондитерски изделеш арахецача фабрике. Масса йолча балха участкашка ший башхалонашка диллача бригадни хьисап юкъедоаладе йиш йоацаш моттигаш нийслу. Бакъда, тха производства дукхагIа дола доакъош бригадни хьисапе къахьегаргдолаш нах вIашагIтоха йиш йолаш да. ХIаьта цох тхона беркат а доал. Оаха арахец 8 тайпа кондитерски хIамаш, хIаьта царех ялх издели арахецача бригадни хьисапе вIаштIехьбаьккхаб къахьегам. МалагIа пайда лу тхона бригадни подрядо? Цу хаттара жоп дала гаьна ваха везац. Хьаэцаргья вай карамеле-бисквитни цехера З. Байдаева кулгалду бригада. БархI сагах латташ я из коллектив. Массехк шу да из бригада вIашагIтеха. Бакъда, цо кердача хьисапе къахьега цхьа шу совгIа ха мара яц. Нагахьа санна хьалхагIа хIара бетта, квартала план халла мара кхоачашъеш цо хиннаеце, кердача хьисапе къахьега яьлча гIоне хоалуш айелар къахьегама овсарле. Из дувзаденна дар хьаэцаш дола алапи къахьегама хIарзне юкъехьоча даькъага хьежжа хиларах. Нагахьа санна алапи хьаэцача хана балха опыт, разряд йоккхагIа йолчо дукхагIа эцаш хиннадале кердача хьисапе болх бе йолаелча из теркаме эцацар, керттера теркам — дукхагIа къахийгачо дукхагIа эцар ахча. Бригада совето теркаме эц биззача бетта хIара болхлочун къахьегама, технологически дисциплина мишта хиниай, балха ханах мишта пайда ийцаб, мел кхояьй йовхал, электрически энерги, коллектива общественни вахаре дакъа лоацаш хиннавий, мел брак яьй.

— Ховш долчча тайпара шун фабрикана балха кадраш кийчъер номер 12 йола Грозненски технически училища я. ТIаккха тоъам болаш бий-те цо кийчбеш бола специалисташ?

— Тоъам болаш-м бар уж. Бакъда, цу училища тхона хьежабеш бола специалисташ лоха говзал йолаш хул. Из бахьан долаш дукха ха йов тха царна балха моттиге керттера декхараш дIадовзийтащ. ДукхагIча даькъе цу училища тхона лаьрхIа хьабоахкийта дийша баьнна мехкарий ученикалла хьежабе безаш хул тхо, духхьал чоалхане доаца хIама мара царна ца ховндаь. Цу гIулакхага дукха ха дIайода. Биззa бола специалисташ царех хилалехьа фабрикана пайда бе безача зе ду цар. Тхоай предприяте дешара комбинат хьа ца елле кхы де хIама доацача кхаьчад тхо. ТIаккха из хьаеллара тха таронаш геттара кIезига йолга гуш ма дий. Кхоачамбоацарех лаьца дувцаш хилча хьоаха ца дича далац кийча продукци ханнахьа потребителашка дIаккхачийтара ма эшша тара тхона йоацилга а. Цхьайолча хана технологега диллача вIалла а цу гIулакхa ца лаьрхIача яьйкашка чу а ехкаш дIаккхухьийт оаха тхоай продукци. Царех я машадаьтта, тайп-тайпара жираш чухнина яьшкаш. Из бахьан долаш республикански госторгинспекце дукхаза гIодаш дийттад тхона. Цунна бехке яр Грозненски тарни база я. Цу база кулгалхошка чIоагIа дехар да тха, ший ханнахьеи эшшача боарамеи тхона продукци чуйолла эша тара хилийтар.

Укх тIеххьарча хана тха балха тIа чIоагIа Iаткъар В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводо эшшача боарамах Iи ца лоаттаяр а. Из гIулакх иштa нийсденнадецаре шин бетта план кхы а дикагIча хьокхамашца кхоачашъяь хургъяр оаха.

— Производственни гIулакхаш дувцача хана чIоагIа лоархIам болаш да кхоьча бийдала, электроэнерге, кхыча материальни ресурсий чотагIа болх бар. Оаш фу ду цу гIулакха?

— Цу гIулакха дукха ду. Оаха хIанзале а баьб кхоьча бийдала чотах шин дийнахьа болх. ХIаьта Коталон денга кхачалехьа кхы а шин дийнахьа болх бе а лаьрхIад. Кхыча производствечул дукха а дукхагIа таронаш я тха бийдал, электроэнерги, йовхала энерги кхоэ. Духхьал январь бетта кхоьча бийдала чотагIа арахийцар оаха 13 эзар сома маьха кондитерски изделеш. Ер шу чакхдалале кхы а 29 эзар сома маьха яраш арахеца лаьрхIа а да тхо.

Цхьан дешаца аьлча, тхога толамаш доахийтар социалистически яхь нийсса вIаштIехьъяьккха хилар да. Формаша а доацаш яхьа тайп-тайпарча формаех шерра пайда эца хар да толамашка кхувла дIоагIа. Цу даькъе кIезига лоархIам болаш дац наьха йоакхо яри балха хьалаш лерттIа вIаштIехьдахари. ХIаьта цхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера декхараш ханал хьалха, 28 декабре кхоачашде лаьрхIад оаха.

Интервью ийцар
А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ

Дикача къахьегама толамаща накъайода Сийлахьйоккхача Коталон 40 шу дузача денна «Котлоочистка» яхача Московски завода Грозненски филиала коллектив.

ЦхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера хьалхарча шин бетта йола дерригача технико-экономически хьокхамий план 20 феврале кхоачашъярах рапорт делар цо.

Цу юкъа дукха балхаш кхоачашдаьд районни энергетически управленей теплоэлектроцентралашка. Къаьстта шоай декхарех дика лоархIабеш хиларца бовзаш ба «Грозэнерго», «Дагэнерго», «Ставропольэнерго» яхача управленей болхлой.

Филиала бригадашта юкъе дикагIа лоархIаш я Шевцов Анатолий, Чеботарев Алексей, Пряничников Евгений керте латтача яьш цIендеш йолча бригадай коллективаш. Цу бригадаша сменни заданеш 115—120 процент кхоачашъю.

Ерригача бригада коллективо дош деннад шера декхар ханал хьалха, 22 декабре кхоачашде.

Э. СЕРГЕЕВ.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДОАЛАХЬЕ ЛОРАЕ

Дукхха дукхагIа болча советски гражданаша кхом беш лелаю паччахьалкхен а общественни а доалахье, чакхйоах экономе режим, социалистически производство эффективность лакха йолаш хилийтара, планаши тIанйдаь декхараши кхоачаш а тIехкхоачаш а дара къовсам лоаттабу.

Цхьабакъда, судебни практика хьахьонкхача бесса, хьинаре къа а хьегаш, общественни рузкъа совдоаккхаш боахкача дукхха дукхагIа болча наха уллув хIанз а болаш ба паччахьалкхен жиса кхувдаш бараш, обществана ма могга кIезигагIа дIа а луш, обществагара ма хулла дукхагIа дIадаккха гIерташ бараш. Шоаш де дагалаьца бIеха гIулакх чакхдаккхара фуннагIа де бе ца хеташ, тийша балхаш лeладеш, махинацеш лелаеш ба уж нах.

Эггара кхерамегIа долча тайпара социалистически доалахьенна тIаккхувдар да паччахьалкхени общественнии боахамах кулгаш деттар.

Вайна хьалхашка латта декхар да хIама яккха гIерташ йолча элементаша халкъа рузкъа лечкъадеш дола дерригa наькъаш къовлар, къоалаш дар массане во лоархIаргдола а лечкъораш дерех берригa нах къехкаргбола а хьал оттадар. Из вайна новкъа дале а, массанахьа латтац лечкъораща лоаттабу къовсам шеланта безача лагIа тIа.

Иштта, Грозненски районерча «Молочный-1» совхоза доаханга хьокаш волча Р. Ш. Марзиевеи Х. Г. Гинаевеи, вIаши барта а баха, Р. Ш. Марзиевна тIалаттгаш йола 825 сом мах бола совхоза говр лочкъаяьй, хIаьта из Урус-Мартан тIарча базар тIа 450 сомах ехка а ехкан. Говрах хьанйца ахча шоашта дитад. Грозненски района халкъа судо дош а дийца, шиннена а чубахка судаш яьй царна, боахамашта конфискаци а еш, хIаьта иштта материально - бехктокхамеча балха тIа хилара йола бокъонаш йаьхкача хана йоа а еш.

Малгобенски районерча «Луч» совхоза жаIуно лочкъабаьб 2230 сом мах бола 45 устагIа. Амма из кIезига хийттад цунна. Цу совхоза директорца Хамхоевцеи керттерча бухгалтерца Картоевцеи барта а ваха, 273 сом мах бола 40 килограмм тха лочкъадаьд. Малгобенски городской халкъа судо кхаьннена а чубахка ханаш техай, хаьддача гIулакхаш тIа хилара йола бокъо йоа а еш.

Грозненски автокомбината шофера - экспедитора В. Н. Полухина 1984 шера апрель бетта ст. Грозне грузовой коара дIадихьад «Госгалантерея» Нохч - ГIалгIай оптови базе дIачудала 80 тюк кIувсаш - дорожкаш. Цига дIаводаш новкъа 600 сом мах болаш йола цхьа тюк лочкъаьй. В. Н. Полухина чувалла суд яьй, материально-бехктокхамеча гIулакхаш тIа хилара йола бокъо йоа а еш.

Уж къоалаш халкъа боахама духь-духьача доакъошка даь дале а, берригача къуй цхьатарра долаш уж вIаши гаргга озаши цхьа хIама да — законах боацача наькъаца паччахьалкхен чотах, наха къа а хьегаш хьадаьрий чотах бIаьхий хила гIертар.

Паччахьалкхени общественнии боахама тIаккхувдар обществана геттара чIоагIа кхераме хилара бахьан да уж зуламаш деча бера йоалаш хилар халкъа боахаме пайда эца лаьрхIа йола материальни маьхаленаш.

Къоалаш кхераме да коммунистически общественни отношенеш чIоагIъялар цар юхадетташ хиларахи граждаашта коммунистически кхетам балара новкъарло еш хиларахи.

Къуша телхаю общественни материальни беркат декъара социалистически принцип, гонахьарча наха во хIамаш мерздолийт.

Судебни практика хьахьокх, социалистически доалахьенна нах тIаккхувдаш моттигаш къахьегама коллективаша, общественни организацеша, боахамий кулгалхоша халкъа беркат лорадар шоай декхар лерхIаш хургболаш къахьегамхошта кхетам ца луча, хIама яккха гIертараштеи социалистически боахама тIаккхувдараштеи духьала тIагIертта къовсам ца лоаттабеча мара хулаш ца хилар.

Уж кхераме зуламаш де вIаштIехьдоал иштта материальни маьхалений учет во лелаеча, тешам боаца тайп-тайпара зуламаш диригIа, болх во барагIа хьалха судаш яь хинна нах маьхаленашта тIабутача. ХIанз а массанахьа вIаштIехьдаьккхадац боахам, ахчан средстваш лораелга, уж дIа мишта ухийт хьожаш тIахьожам лоаттабелга.

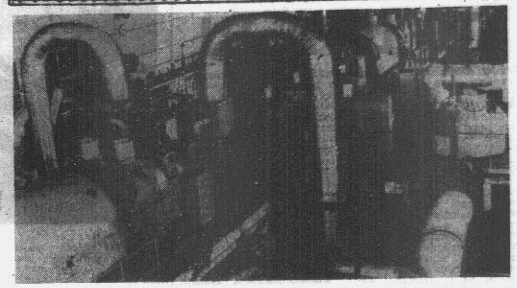
Город Грозненча Ленински района халкъа суда приговорагIа харцахьара гIулакхаш леладарагIа, паччахьалкхен средстваш лечкъаярагIа, болх геттара эсала барагIа судаш яьй Грозненча городашта юкъерча телефонни станце балхахошта, Централизованни бухгалтере учетно - тIахьожама группа йоккхагIа йола бухгалтер хиннача Л. М. Носика, кассира Т. Н. Юрковайна, инкассаторашта И. Н. Бобровайнеи И. А. Тазуркаевнеи вIаши барта а баха цар 5503 сом лочкъадарагIа судаш яьй.

Судаш яьча наха паччахьалкхен средстваш лечкъаяра бахьан дар 1983 шера апрель бетта денз 1984 шера июнь бетта кхаччалца городашта юкъерча телефонни станце Централизни бухгалтере учетно-тIахьожама группа йоккхагIа йола бухгалтер хиннача Носика ший болх бе боаггIача тайпара ца бар, материальни маьхалений учет во лелаяр, къоасттадаь аьлча, ахчан средствайн документийн.

Паччахьалкхени общественнии боахаме деча лечкъорашта духьала къовсам лоаттабелга ерригача общественноста гIулакх да. Цу деша даькъерча законо дIадехараштa тIерадувла йиш яц. ХIаьта новкъосташа яхачунга ладувгIаш боацараш, социалистически доалахьенна тIаккхувдараш е из лораяра гIулакх тесса леладераш советски законаша яххача тайпара бехктокхаме увза беза.

Р. ДОСТОВА.
Нохч - ГIалгIай АССР прокурора гIонча.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Укх тIеххьарча шерашка халкъа Монголе йоакхха электроэнерги 14-зза дукхагIа хиннай. Юрташкарча кооперативай ерригача центральни усадьбашка электричество чуйиллай. Мехкара дукхагIа йола госхозаши доакъар доаккха боахамаши центральни энергосистемах дIахеттай.

Халкъа боахама из дакъа дIахо дегIадоаладеча хоадамболлаш дола дакъа кхоач Советски Союзаца вежарашха цхьана леладеча гIулакхашта. СССР-о гIо а деш хьалъяьча энергетически предприятеша йоакхх мехкарча ерригача электроэнергех 90 процент.

СУРТА ТIА: город Улан-Батора № 3 йолча ТЭЦ-а турбинни цехе.

МОНЦАМЭ-ТАСС сурт.

Дерригдунен кагирхой XII фестивала накъадолхаш

КАГИРХОЙ ШУ

Цу тайпара керта йоазув а долаш дувц Франце коммунистически кагирхой Болама генеральни секретара Жак Перё «Юманите» яхача газета оагIош тIа французски кагирхоша московски фестивала еча кийчонах, мехка дерригача прогрессивни низашца цхьана цо къахьегара йола бокъо, кхоане бахьан къовсам мишта лоаттабу.

Франце 35 кагирхой ассоциаци я хIанззе а Москве хургйолча XII Дерригдунен фестивале дакъа лаца кийчлуш. Тхо тийша да, машара тIехьа, герз дIадаккхара, доттагIал, антиимпериалистически цхьоагIо бахьан къовсам лоаттабеча духь-духьача мехкашкарча эзараш болча кагийча наьхеи мехкарийи Iалаьмате йоккха манифестаци цунах хургхиларах.

1985 шу кагирхой шу да аьнна кхайкалаьд ООН. Цу гIулакхо совйоах кагирхой низаш империалистически зулама, къизача эксплуатацена, балхазлона, къела духьаларча къовсама вIашагIтохара йола тха таронаш.

Эггара хьалха къовсам лоаттабу оаха къахьегара йола бокъо бахьан. Из бокъо къаьстта телхаю, бувцараш кагирхой хилча. ТIеххьарча хана тIа-тIа дукхагIа юкъекхухь практикана къонача маIа а кхал а болча болхлошца массехк сахьат чулоаца ханна йола къахьегама контракташ елга. Иштта саго оалаш хIама доацаш къестаду цар кагирхошта цар къахьегамах мах телара лош а. Кагий нахи мехкарийи балхара дIабоахаргба яхаш кхера а беш, кIеззигача алапех болх ба бича баргбоацача кхоачабу. Цу дерригне дагайохийт лаьш лелабара формаех цаI. Из бахьан долаш болх беш болча кагирхоех 50 проценто ийду алапеш вахара эшача эггара лохагIча боарамал дукхха лохагIа да, хIаьта миллиони шин бIаь эзари зIамига саги йоIи бе вIалла болх а боацаш ба.

Цудухьа да юкъара гIулакх бахьан къовсам лоаттабара кхыча мехкашцарча кагирхошцара барт чIоагIбе гIерташ тхо хилар. 1985 шерах оаха лерхI духхьал эксплуатацена духьала кхы а чIоагIагIа къовсам лоаттабергбола шу лийрхIа ца Iеш, кагирхой цIей а. Оаха тIахьех Франце берригa кагий нахи мехкарийи шоай, политически уйлаш мичча тайпара яле а, цу цIейна юкъе дакъа лацара. Оаха тIахьех уж халонех ца кхерара. Вай хьадехараш деха бокъо йола хIамаш да.

(АПН).

КАЛЕЙДОСКОП

✦

ПАПАЙЯН КЕРДА ТАЙПАШ

Инде юрта боахама тохкама института Iилмахоша папайя яхача сомий гаьний лакха хьувкъам луш дола керда сорташ хьадаьд. Царех цхьан гаьно 45 килограмм, цхьан гектара тIа дIаегIараша 100 тоннага кхаччалца сом лу. Уж сорташ даим лакха хьувкъам телаш, транспортаца дIаюха хьош атта хинна ца Iеш, йIаьхкача хана доададе йиш йолаш а да. Института отдела начальника доктора Р. М. Пандешна хетачох, папайя керда сорташ шерагIча моттигашка дIадогIаро мехкага йиш хулийтаргья сома экспорт дуккха а дукхагIа е.

✦

БАКТЕРЕШИ ХЬУВКЪАМИ

Инде юрта боахама тохкама института Iилманхоша хьаяьй пайдана йолча бактерей керда группа, хIаьта юрта боахаме цунах пайда эцаш хилча кIии, коартолий, бобови культурай хьувкъам 10 процентагара 50 процентага кхаччалца лакхлу.

Бактереша гIо ду юртбоахама культураша атта чуозаш йолча, яшача соединенешка фосфаташта переработка яра паькъаца фосфорни соединенеш гаьнаша лаьттанцара дикагIа хьалъувзара.

В. МОРОЗОВ,
АПН корреспондент.

Дели.

ТIОМ ДАГАБЕХАЧА ЛОРАВАЛА ДОГДОАГIА

Советски Союзо тIахьех гитлеровски фашизм эша а яь Котало яьккха 40 шу дуза ха хьатIакхоачаш латтача хана дика уйла йолаш мел бола нах адамленна тIаэтта кхерам дIабаккхара, ядерни герз цIендаь дIадаккхара деррига низаш вIашагIтоха. Иштта лоархIаш я дунен тIа шоллагIча дунен тIема американски ветеранаша дайтача письмона жоп луш новкъоста К. У. Черненкос яздаьча письмо тIа белгалъяь вай мехка позици. Кепайоазон комментарешка белгалдоах, шоллагIча дунен тIема халача шерашка СССР-ан США-нен мегад юкъарча моастагIчоа духьала оттара шоай низаш вIашагIтоха, хIаьта тахан советско-американски цхьана гIулакхаш леладар вахара эшаш хIама да: дувцар ма дий лаьттан тIа вахар хургда е хургдац, яха дош.

Дуненна доал де нацисташ гIертарах адамленна хинна Iалаьмате доккха зе дагадеха Iеш дац дунен халкъаш. Цар дувц дIабахача тIемах лоравала везаш долча хIамах, хьатIайоагIача хана йолча уроках санна. Иштта, новкъостага К. У. Черненкога дайтача письмо цхьан соавторо Э. Бэрнхэма аьннад, фашизм эша а яь Котало яьккха шовзткъа шу дуза ха хьатIакхоачача хана тхона цIаьхха а дагадох гитлеризмана духьаларча тIем тIа адамленна тIаэтта доккха Iазап, доккха зе. ДIабахача тIема кхерам байза болча ветеранаша, белгалдаьккхад цо, моллагIча кхычул дикагIа кхетаду мел доккха кхераме хIама тIаоттаде тарлу адамленна ядерни тIемо, хIаьта хилаиза даргдоацаш а лерхI, ядерни герз дIадаккхара тIаберзабаь СССР-он США-си барт белга, белгалдаьккхад ветерана.

Политически обозревателаша боккха лоархIам бу хIанз наха тIаэтта тIема кхерам дIабаккхара, хьаькъал доацаш герзаш Iоаделга соцадара низаш вIашагIтоханза даргдоацаш хилара хьакъехьарча Советски кулгалхочун дешай. «Советски Союзи ВIашагIкхийтта Штаташи могаргдолаш а декхарийла а я низаш цхьана вIашагI а теха ядерни тIема цIи ца йоалийташ соцае, — аьннад «Кхалнах расовни экономически цхьатарра бокъонаш йолаш хилара тIехьа» яхача США влиятельни организаце вице-президент йолча В. Бэрроуза. — Советски Союзо леррагIа дIакхайкаю лоархIаме машара инициативаш, цхьабакъда, цун предложенеш США оагIонгахьара доаггIаш дола жоп доацаш юс, хIаьта цу гIулакхо дуккхача американцашка чIоаггIа сагото а яйт».

Комментарешка белгалдоах, космосе герзаш ца Iоадайтаран уж лаьтта Iоаделга соцадайтаран, ядерни герзашта доазув оттадаран уж кIезигдаран, стратегически стабильность чIоагIъяра Женеве дIайолалуча советско-американски переговораша машаре а кхерамзле йолаш а хургйолча кхоаненга бодача новкъа практически гIа баккхара йола таро хьаеллаш хилар. Цунца дувзаденна обозревателаша белгалдоах, Вашингтон переговорашта гонахьара атмосфера толйае, ден повестке латтa проблемаш корта болаш а конструктивни наькъагIа а ювцара новкъарле е гIерташ хилар.

РЕВОЛЮЦИ КХЕРАЕННА ЮХАЯРГЬЯЦ!

Революционни Никарагуа правительства цIаьхха а дерригача дуненна дIагойтад, Рейгана администраце агрессивни гIулакхаш айдалар бахьан долаш этта Центральни Америкера кхохкам мелбарга бода никъ хьабелла гIерташ, бокъонца машара оагIув хьалоацар ше йолга, цо оттаяьй хоадам боллаш йола, регионерча дерригача мехкий хьашташкеи царна дагалаттарашкеи хьежжа йола предложенеш. Масала, Никарагуас предложени еннай, Центральни Америкера берригa военни советникаш арабаха, аьнна. Цунца цхьана из ший цхьан оагIорахьарча порядкагIа раьза хиннай, американски империализмана гIулакх деш йолча бандай агрессе Iоткъам тIалатташ халкъ долча Никарагуа хIанз интернациональни декхар кхоачашдеш барех болча кубински 100 военни специалисто деш дола гIо соцадайта а.

Республикана гонахьа этта хьал мел чоалхане дале а, цу правительства аьннад, оборона гIулакхашта эшаш долча герза керда тайпаш ийделга соцадергда ше, аьнна. Никарагуана «милитаризаци» яьй яхаш кIайча цIено хьадага а лувцаш дувца хабараш харц долга дIахьокхар духьа революционни правительства американски конгресса викалаш шоай мехка хьийхаб, республике чакхдоахаш дола военни гIулакхаш духхьал оборонана лаьрхIа мара доацилга царна шоашта бIаргадайта.

Дунен общественносто — эггара хьалха латиноамериканскичо — раьза хинна тIаийцар Сандинистски правительства инициатива. Куба правительства белгалдаьккхад, Никарагуас баьккха гIа — из «кхетам болаш, цIенхаштта гIулакхаш леладеш, шийх бIубенна йолаш, машара тIехьа чIоаггIа къовсам лоаттабе лаьрхIа хилара дола тешал».

Кхы тайпа позици лаьцай Рейгана администраце. Дукха ха йоаццаш США госсекретарь Шульц Никарагуа президентаца Даниэль Ортегоца Уругвае вIашагIкхийттача хана санна, цул тIехьагIа а США-с къаьгга дIахайтад машара наькъаца гIулакх товде лерхIаш шоаш йоацилга. ТIеххьарча деношка Пентагоно йолаяьй Центральни Америке цIаккха ца хиннача тайпара йола военни маневраш Никарагуацарча доазона йистте Гондурасски територе тIа, цига дакъа лоацаш йоккхий танкови соединенеш, авиаци, сухопутни бIу а болаш. Никарагуа форда йистошка лел американски ВМС тIема кемаш.

Паччахьалкхен терроризма политика лелаеш йолча США правительства гуччахьа дIаккхайкадаьд ше де лерхIар законагIа херка йола Никарагуа правительство йохаяр да, аьнна. Духхьал из дар духьа цо дувцаш да, кепайоазоно деча хоамех. Никарагуацара дипломатически гIулакхаш хоададареи «эккхаль лелаю правительство» оалаш яр вIашагIйоллареи хьакъехьара дош.

Кхерам тIатувсаро, шантаж лелаяро, герз тIаэгадаро кхерадаь юхадаьккхадац никарагуански халкъ. Цо чIоаггIа лораду Сандинистски революцена карагIдаьннар, дIахо йодача хана а цIий Iоухийталга соцадаран машар оттабаран тIехьа кIаьд ца луш къовсам лоаттабе, прогрессивни социально-экономически хувцамаш чакхдаха лерхIаш йола шоай правительство хьаллоац. Цун оагIонгахьа — укх деношка ерригача континенташ тIа баьржа бола дунен халкъашта юкъерча солидарноста шерра болам.

ШИН ЯПОНЕ ТАЙП-ТАЙПАРА «АК»

Къахьегаш йола Япони чIоаггIа духьала я ядерни герзаш Iоадара. Бикини яхача атолле американски водородни бомба экхарах дохадаь «Фукурю-мару № 5» яха шхуна латтача Токийски заливерча Ювэносима яхача гIайрен тIара дIайолаеннай 10-дийнахьа лаьрхIа йола машара эстафета. Цу цхьан ханна Хиросимера, Нагасакера, Саппорора дуккхача городашкеи поселкашкеи гIолла чакх а ювлаш дIайолаеннай атомни бомбардировкаша боабаьрашцарча солидарноста къаман юкъара марш. «Япони ядерни цIерага хIалакьяйтаргьяц оаха!» — иштта кхайкаш ба цига дакъалоацараш.

Укх деношка телетайпаш хоам беш хиннай Синоку гIайрен тIарча Мацуяма, Токиона юххерча Кавасаки яхача городашка, японски столице а тIема духьаларча дуккхача наьха митингаш чакхъяьннай, яхаш. Хиросиме хьайнийллай «ДIаяха «тамагавкаш»!» яхача болама ерригъяпонски конференци.

Уж акцеш ераш тайп-тайпара инициатораш ба: политически партеши профсоюзаши, демократически, кагирхой, кхалнаьха, кхыйола общественни организацеш. Антиядерни болам шерра баьржа хилар хьахьокх укх йоккхача цифро а — 415. Изза дукха мехкара префектураш, городаш, поселкаш я шоай территореш машара, ядерни герзах мукъайола зонаш я, аьнна дIаккхайкадаь. ТIом хьоабе гIертарашка цар оалаш дола «ак!» берригача къахьегача наьха саз санна декаш да.

Ядерни герза ший «ак» йоах официальни Токиос а. Из — кхыметтел ядерни йоацача кхаь принципа хьисапе хоза оформлени яь а да — ма хилийта, хьа ма де, хьа чу ма дита ядерни герз. Бакъда, уж алхха дешаш мара дац, гIулакхех аьлча, США герзашцарча низий белгалонех йола знакаш тIалатта кемаш а, самолеташ а цхьанне духьале а ца еш ядерни ракеташ, бомбаш, торпедаш тIа а йолаш Японе територе тIа гIолла лел. Мехка массе моттигашкарча Пентагона базашка цар цхьайола хIамаш юхе а ют.

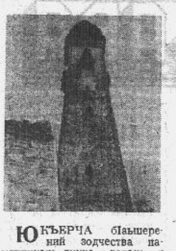
Из хила йиш йолаш дац! — массаза а цу тайпара баьъдараш харцде гIерташ хул Токио, американски инаралаши адмиралаши шин оагIоно юкъе баьча «джентельменски бартагIа» хьахайта дезаш ба шоаш ядерни герз дахьаш боагIилга, яхаш. Бакъда, США инаралийи адмиралийи шоай я инструкци: цу хьакъехьа цхьаккха а саг духтIа ма вакха, аьнна — шун гIулакх дац из.

Бакъда, нагахьа санна цу тайпара положени японски правительствана мегаш яле, из вIалла лоалуш яц атомни бомбардировка Iазапа кIал нийсденнача мехка халкъага. Из вIалла ловш дац Японех ядерни «томагавкаш» тIайола кемаш хьатIаухa причал хилар, американски истребителашта-бомбардировщикашта дола «хи буха дохийталургдоаца авианосец» мехках хилар. Халкъ эгIаздахар кхы а чIоагIагIа мехьара даьккхар дукха ха йоацаш американски кемаш тIарча ядерни герзах пайда эца йиш а я, хIаьта Японе цу даькъе США-на «массе оагIорахьара гIо а дергда», аьнна премьер-министра Я. Накасонэ даьча къамаьло.

О. ШИРОКОВ,
М. АРТЮШЕНКОВ,
В. САПРОНОВ
(ТАСС).

ИСТОРЕ ОАГIОШ

ДIАЯХАЧА ЗАМАН ТЕШАШ

ЮКЪЕРЧА бIаьшерений зодчества памятникаш дукха долаш я лоаман ГIалгIайче. Iалаьмате хозача моттигашкарча сигленах бовхьаш а гIерта латтача йоккхийча гIалай комплексаша, лоа санна кIайча малхарча кашамаша, святилищаша, храмаша цецвоаккх шоай суртаща, пропорцей нийсалца, деталей конструкцей хозалца. Ала а доагIаш оал цу краях «ГIалай мохк». Духхьал тIема ль. хьалъе хала хиларга диллача геттара чоалхаце йола гIалаш я цигача хIанз дIаязъяь 150 гаргга. ХIаьта наха чубаха яь гIишлоши малхара кашамаши иттазза дукхагIа да. Юкъерча бIаьшерений хьалашка мел хала къахьегам, средстваш, зодчески говзали хьисапи эшаш хиннад уж цецвоаккхаш дола гIирсаш хьалде?! Цхьабакъда, кIезига да цу хьакъехьара халкъа дицдаланзадараш, гIишлонхоех-говзанчех, уж хьалъяра процессех фолькло̀ро дувцараш. Амма хIанзалца Iоальча материалаша тешал ду, юкъерча бIаьшеренашкарча гIалгIай обществе лакха квалификаци йолча, ноахалгара ноахалга йоалаш хьаена кхерий говзал йолча, чIоагIа наха сий деш болча наькха категори хинна хилара. Цар специальность хиннай вIовнаш, гIалаш, малхара кашмаш, нах текъа иха моттигаш санна дола, конструкцеш чоалхане йолаш хиларах, массанега хьалдулургдоацаш дола уж гIирсаш хьалдар.

1925 шера цIи хезача этнографа Н. Ф. Яковлева яздаьд: «ХIанзарча ГIалгIайче наггахьа мара нийслац ремесленникаши говзанчаш гIалгIайн, амма хьалхарча хана бIарча тайпаш хиннад лоамашка тIох гIалаш хьалъяра балхаш деш. Иштта хиннад ГIалгIайчен лоамашкарча Бархан яхача юрта баьхача БархановгIар тайпа. Ноахалгара ноахалга а йоалаш, хьаенай цар каменщиний говзал. Цар кулгаша хьалъяьй шозза-кхозза вIаштIара яь лоаман цхьайолча моттигашка хIанз а тIехьа нах чубахаш йола гIалаш е моастагIий довна тIабаьхкача хана деррига тайпа чудодаш хинна диазза-пхезза вIаштIара яь тIема гIалаш, хIаьта иштта веннар Iовуллаш хинна малхара кашамаш, дукккха храмаш. Цу дерригача гIирсашта юкъе йотта хала а къаьстта говзал эшаш а хиннай тIема еш йола гIалаш». Духхьал ГIалгIайчен лоаман зонерча ТIаргам, Йовли, Паьлинг, Ний, Лаьжг яхача юрташка я цу тайпарча наха хьалъяь я яхаш йола пирамидальни бовхьаш а долаш йола декоративно йIаьхий, ненаш тIа говза дехка жIаргаш а долаш йола 16 образец. БархановгIар говзанчий творчества памятникаш да лоалахарча Къулбасседен ХIирийче а.

Л. П. Семеновеи И. П. Щеблыкинеи материалех, Фуртовг яхача гIалгIай юртарча гIалех цхьаяраш Лаьлахарча, Хьаьнерча, Хьулерча зодчеша етта я. ХIаьта цигара гIишлонхой, цар наха чубаха еча гIалай комплексаш дика хиларах, цIи хеза хиннаб ГIалгIай а ХIирий а мехкашка. ХIаьта Фуртовге а хиннаб гIалаш йотта ховш бола нах. ХIанз а наха дагайоагIаш я гIорбаьннача тIема гIалаши малхара кашамаши доттара говзал йоккха йолаш хиннача Фуртовгарча кхаь сага цIераш — Ахриев Дуго, Льянов Даьци, Цуров Хазби.

ГIалгIайчен дерригача лоаман даькъа тIа, цхьадолча даькъе Нохчийче, Къулбаседерча ХIирий мехка дукхазахьа ягIаш я нах чубаьха а тIема а гIалаш, цхьадола замкай хьисапераи культурнии гIирсаш. Феодалаш хулаш латташ хиннача ДударовгIар тайпахча наха ставай яхаш я уж моттигашкарча информатораша дувцачох. Ший гIишлош ярна говзал лакха хиларца белгалваьнна хиннав царна юкъе Хьули яхача гIалгIай лоамарча юрта Зодцах-Ерда яха святилище етта Дударов Ерда.

ЖIайрахой шахьар тIеи Мецхалой шахьар тIеи гIорбаьнна «кхерий-говзанчаш» хиннаб Янди — Янда наькъан тайпа дIадоладаьр «къаьстта чIоагIа а яхаш йоаккха ха йIаьха хургйолаш а» йола тIема гIалаш дика йотташ хинна КотиевгIар говзанчаши.

Теркам тIаозаш дар оаха дIаяздаь шоай тайпарча кхерий зодчества говзанчех Хаьни яхача лоаман юртарча Ханиев Iаьлий Iаддала дийца хьалхарча ханара хабар. «Хьалха укхаза баьхаб са дай — ХаниевгIар, — дувц цо.— ВIовнаш а гIалаш а еш хиннаб уж. Кхыйола гIишлош еш хиннаlц цар. ТIеххьара лакха диазза вIаштIара яь гIала хьалъяьй цар Хаьне 103 шу хьалха. Хоаной тайпана юкъе дукха хиннаб гIалаш еш бола говзанчаш, амма искусство лакха хиларах 250 шу хьалха цIи хеза хиннаб дан цуи воккхагIвола воIи. Уж кхувлаш хиннаб гIалаш йотта ГуржегIа, НохчашкахьIа, ХIирий мехка. Болх цхьана беш хиннаб цар, йотташ хиннай шин тайпара йола тIема гIалаш — вIовнаш: «чIоагIа» а — геттара доккхийча тIойх (амма тхов ца туллаш), вешта аьлча, пирамидальни бовхьаш долаш, «хоза» а — тоадаьча кIезига зIамагIа долча тIойх, йиххье лаьрхIа тоабаь бола кхера а уллаш бола хоза тхов а болаш. «Хоза» гIала хьалъяра къа дукхагIа хьега дезаш а ха дукхагIа дIаяхийта езаш а хиннай, говзал а йоккхагIа йийзай. Цхьабакъда, мах а дукхагIа луш хиннаб из хьалъяьчоа.

Кхе а кхийна, даь гIалаш яра говзала къайле яйзачул тIехьагIа, из болх геттара дика бе ваьннав воI, даьца а ца йотташ ше йотта волавеннав гIалаш, ший балхах хьатела мах шийна а буташ. Из шийна хайча, кIеззига уйла а яь, цхьа услови оттаяьй дас воIа: «Нагахьа санна соца къовса а веша, Iа сайл хьалхагIа хозагIа а чIоагIагIа а йола гIала хьалйогIе, со раьза хургва хьога болх хьайга байта!». Да волавеннав Хаьне тIема гIала йотта, хIаьта воI Лаьжге вийхав из болх бе. Да а воI а' барта а ваха, дош дIадеnна бола, наха лоархIаш а сий деш а бола, боккхий нах уха а ухаш хьежаш хиннаб яхье ваьннача шинне а болх миштa бу. Даьл ши ди хьалха ваьннав воI тIема гIала яь. Амма, разведчикашка гIолла да кIеззига тIехьавусилга а хайна, гIалий бух боаккхаш бола тIеххьара кIай кхера ца буллаш сецав воI. Ши ди даьккхад гIалий тIа вагIаш. Ший даь цIи йожае ца ловш, даьл кIеззига хьалха мара тIабиллабац тIеххьара кхера. Дуккха къийсачул тIехьагIа, котваьннарг воI а ца лоархIаш да лаьрхIав кхелахоша, хIана аьлча, гIов хозагIа долаш, чIоагIагIа, конструкци къаьстта дика йолаш, еррига деталеш а къаьстта пирамида тайпара бухь а хоза болаш хиннай из. Берригача гIалгIай мехка цу хана хиннача гIалашта тара йоаца эггара хьалхара гIала хиннай из. ВоIо етта гIала а хиннай цецвоаккхаш хозеи чIоагIеи, хIаьта а дaь яр тIех хиннай. Амма да раьза хиннавац кхела, цудухьа бокъо еннай цо воIа дIахо болх ше бе. ТIаккха воIах а хиннав говзеи дукхача наха вовзаши вола, хьал дола говзанч.

ХIанз а тIехьа Хаьне а Лаьжге а ягIаш я хIаралр 30 метр лакха а йолаш, даси воIои хьалъяь ши гIала.

ГIишло хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш хиннад заказчика берригача дезало, хIаьта иштта цун кхоачарагIча гаргарча наха (кхыметтел, уццIаьша а), доттагIаша, ши-шийна могаш дола гIо а деш: гIишлош ю материал, уст-говр, кхача, ахча а луш. ЧуйоагIача хана миччахьара бена а кхера а бахьаш я езаш хиннай хи тIа яха кхалсаг. Цо дIагойташ хиннад «тайпа барт болаши фуннагIа де низ болаши хилар». Къаьстта доккха новкъостал лоархIаш хиннад гIалий саьнга дахка доккхий тIой кхухьараша даьчох.

Лаьлаха, масала, цхьайола гIалаш Эса чIожа баьхача бIаьхийча гаргарча наха кхихьача геттара доккхийча бутув тIох етта я. ЧIоагIа а довна тIавена моастагIа де хIама доацаш юхаверзийташ а хиннай уж.

Боккхача маьхе хиннай кIир: из урдона а совгIата а телаш хиннай. Цкъаза йиIиг йича, боккха кIоаг а баькхе, хина меттел шура а етташ, кIир яша йоллаш хиннай. ТIера къайла а къайле, лоаттийташ хиннаб кIоаг из йиIиг кхелца. Кхе а кхийна из маьре йодаш, поарталца цунга йохьийташ хиннай кIир. Из деш хиннад цар дезал а цар еш йола гIала а чIоагIа хилийтара.

Йолаш йолча материалаша тешал ду, юкъерча бIаьшеренашкарча гIалгIай обществе гIишлонхой чIоагIа лоархIаш хинна хилара. Масала, говзанча - каменщик верах еррига обществана даь доккха зулам лоархIаш хиннад.

Юкъерча бIаьшеренашкарча вайнаьха, хIаьта иштта лоаман гуржий а хIирий а IаьдалагIа ший гIала еш воаллача хана гIишлонхочоа даь во юха нийсде дезаш хиннав заказчик — цIенда, цу духьа каменщикашта эшар лоатталаьд, кхыметтел цар дагадоххарагIа дIадийхар а. Кхача дика бала безаш хиннаб говзанчашта. Нагахьа санна во а кхаьба, низ беха гIалий тIара чукхийтта а, кхера тIакхийтта а, дага а доаца хIама хинна гIишло еш воаллар велча, бизза пхьа а бенна из такха везаш хиннав гIалий да. ХIаьта зодче валарах гIалий да бехке воацаш хилча а, боаккхаш хиннаб хаьдда бола пхьа.

ГIала хьалъяьдьнначул тIехьагIа ворхI шера чухь из талхе, бехктокхам из еттачоа тIахиннаб. Нагахьа санна цу юкъа гIала яьттIе, чухарце, моллагIа кхы айп гучадоалe, гIала хьалъерг шийна бенна мах юхабала безаш хиннаб мастера, цул совгIа сий довш хиннад, саго кхы болх а ца луш.

Шераш дIаихад, юкъерча бIаьшеренашкарча кхерий говзанчай тIехьенаша хьалъю хIанз вай мехка дукхача миIингашка дукххаза вIаштIараяь лакха зданеш, шоай дай профессиональни навыкаши традицеши дIахо а хьош.

Д. ЧАХКИЕВ,
ЧИНИИИСФ археологеи этнографеи сектора зIамагIа вола Iилман балхахо, Л. Н. Толстой цIерагIча ЧИГУ аспирант.

ФЕ ХИЛА

Транспортни средствай двигателий мощносташ тIехьарча шерашка дикка лакхъяьй. Из ду мухь кхухьача автомобилашта — цар дIа-юха кхухьа мовхьаш дукхагIа хилийтара, легковой автомобилашта — лоацдача наькъа тIа моллагIа маневр сихагIа царга яйтара. Из иштта дале а цу шин тайпарча транспортни средствай скорость оттабаьча боарамал тIехйоалаш хила йиш яц. Из боарам толхабича зулам ца хулаш нагахьа дисац. Транспортни средства сиха лелаяр цун тайпага, маркага хьежжа хила деза. Нагахьа санна боарамал сихагIа из йодаш хилча водитела магац цунга ше яххар дайта, из юхакъовла, цудухьа из кхычa транспортни средствана тIаккхета а нокъзара иккха кIалтIаэккха а тарлу. Автомобиль сиха йодача хана чIоагIа лакхлу цун инерце низ, тормаз техача а эшшача моттиге лаьгIъе е соцае ца могаш.

Ачхой-Мартановски районерча Орехово юрта вахаш хинна И. А. Батаев «Жигули» яхача автомобилаца Ростов-Баку яхача новкъа Сунженски районе 742 километр йолча кхаьчача хана сов сиха лаьлла водаш хиларах нокъзара а иккха машина кIалтIаккхесса ше веннав, хIаьта уллув ваьгIа пассажир лоза а ваьв. Уж шаккхе а кхерамзлен бахтараш дIа ца доххаш баьгIаб машина тIа.

Цу новкъа 735 километр йолчча Назрановски автопредприяте ЗИЛ-130 яхача мухь кхухьача автомобила водитела И. У. Аушева наькъа йистерча сангар чу кIалтIаккхессай автомобиль. ЧIоагIа лозаваь а волаш водитель больнице вихьав.

Дукха зуламаш хул наькъашка гIашлой бехкагIа. БаьдIийрзача хана новкъа лелаш, наькъех тIехбувлаш, сеца латтача транспортни средствана хьалхашка гIолла наькъа тIа бувлаш автомашинашта уж кIаллелхаш дукха моттигаш нийслу. ВIалла дага а доацаш наькъа тIа нийсвеннача гIашлочох машина тIа ца кхетийташ лоравала вIаштIехьдалац водителa а. Духхьал укх шера дIабахача шин бетта республика наькъашка 60 совгIа гIашло лозаваьв, дукхагIча даькъе цар шоай бехкагIа.

ДIадахача кIирагIа (28 февpале денз 7 марта кхаччалца) республика наькъашка 8 автоавари хиннай, 3 саг веннав, 10 сага човнаш хиннай.

НГIАССР МВД ГАИ.

Москван ЦIеча майдан тIара Коталон парад. Дийна мел болча хана дицлургдоацаш йисай из цун доакъошхой дегашка.

Цу парада дуккхабола доакъошхой Нева тIарча городе бах. Царех дукхагIбараш пенсе тIа ба. Бакъда, шоашта салоIам лехац ветеранаша. Уж ба низ тIабахийтта тIема патриотически кхетама болх беш, къонача поахала дувц цар къизача моастагIчунца хиннача тIем тIа советски халкъо гойтача деналах.

СУРТА ТIА: ленинградций группа Коталон Парада доакъошхой. **Хьалхарча мугIар тIа:** (аьрдехьара аьттехьа) — отставкера подполковник В. В. Барабанов, отставкера подполковник А. С. Журавлев, Советски Союза Турпал отставкера контр-адмирал С. Д. Зюзин, отставкера полковник Ю. В. Межуев, отставкера полковник О. С. Наумов, отставкера полковник Л. И. Микерин, Сийлен ордена визза вола кавалер отставкера полковник В. П. Макаров, авиаце отставкера инарал-майор С. И. Коробови отставкера полковник О. Г. Лиодти. **ШоллагIча мугIар тIа:** (аьрдехьара аьттехьа) — старшина хинна Ф. И. Федоренков, отставкера подполковник А. Т. Зеленский, отставкера подполковник М. Я. Тюрякин, Советски Союза Турпал отставкера полковник М. В. Теодорович, хьалхарча статьягIа хинна старшина П. Е. Рыбаков, отставкера полковник В. М. Казаринов, отставкера майор М. Н. Кулагини отставкера шоллагIча ранга капитан Н. Ф. Гавриловi.

С. СМОЛЬСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

Лора хьехамаш

САХАРНИ ДИАБЕТ ХИЛЧА ДЕ ДЕЗАР

МоллагIча клинически патагенетически формаех долча сахарни диабета деча дарбан гIулакхий кIийлен тIара а хиланза яргйоаца а компонент я диетотерапи.

ХIара сага, цу даькъе сахарни диабетах цамогаш волчоа а, хила безаш болча кхачап боарам къоастабу цамогаш волчо дийнахьеи буси дIайохийтача йIовхала энергега хьежжа. Дийнахьеи буси дIайохийтача йIовхала энерге дукхал - кIезигал къоастаду цо беча балха тайпаген цамогаш волчун дегIа массе йолча организма хувцамий процессий интенсивностаген хьежже. Дийнахьеи буси дIайохийтача йIовхала энерге дукхала - кIезигала влияни ю цамогаш волчун яьннача хано, из маIа-кхал хиларо: иштта, масала, бера ханарчун хувцамий процессий интенсивность дуккха лакхагIа хул, ха яхача наьхачул, маIача наьха кхалнаьхачул. Дийнахьеи буси буача кхачан колорийность дIалоархI хIара цамогаш волчун дегIа дозалга хьежже.

Кхача тайп-тайпара хулга Iалашду углеводаш кIезига йола (4—6 процент) баьцадaараш юкъедахьарца. Баьцадаараш даа могаду шоаш долчча бесса, кхехка а ца деш, дотта а ца дотташ.

Сомахи ягодехи дийцача, дикагIа лоархI царех углеводаш кIезигагIа йоахкараш — эггара хьалха Iажаш, хIаьта иштта лимонаш, апельсинаш, клюква, Iаьржа комараш.

Къаьстта йоахко е еза Iайн бIаьстийн ялатий продуктий витаминаш тIатохара. Витаминаш дукха йоахкаш болча хьандаргех. Iаьржача кхазарех, даттех, цитрусовех яь настойкаш мела еза. КIезига яхкац витаминаш яша еллача кабуцах, морковках, свеклах, баьццарча горошках, къаьстта саьмарсаькхахи хохахи.

Бакъахьа да керда болаш гIорабайтача сомахи баьцадаарехи пайда ийбича. Аьхкийн гурахьеи кхачан шерра юкъекххахьа деза керда баьцадаараш. Гучадаьнна да хохаша, свеклаша, мушкарта комараша, малина, кIудилгаша шекар кIезигдара эффект луш хилар. Дагакхаба деза витаминаш дIа ца къастийтара кулинарий обработка мел гIо ду. Хьакийчбаьча хана витаминаш дукхагIа хул кхачанца. Iайн бIаьстийн дика хургда витаминий-препаратех дукхагIа пайда ийбича (аскарбинови кислота, тиамина, рибафлавина, пиридоксина).

Сахарни диабетах цамогаш болча наха дукха яа йиш яц хьоаналаш. Хьайбай мухь а даьтта а могадац хьоанала онислени цо толхаеш хиларагIа. Из бахьан да холестерин дукха йоалла продукташ ца могаяр а (фуа белеш, Iов, хьоа, дийхк). ДукхагIа даа деза баьцовгIай даьтта. Сахарни диабетах цамогаш болча наха къаьстта могаю кIолл, кена Iов, форда чкъаьра, соя. Дарбан кхачан лоархIаме компонент я дийнахьа кхача баара режим лелаяр. Сахарни диабетах цамогаш болча наха 5—6-зза баа беза кхача дийнахьа, юаш йола углеводаш нийсса 5—6 даькъа екъа а екъаш.

Нагахьа санна цамогаш волча сага инсулин теле, углеводаш дукха йоахкаш йола продукташ дIаекъа еза цар доккхагIа дола дакъа препарата действи эггара йIаьхагIа йолча ханна кхоачаргдолаш. Инсулин тохача хана кхача буъ маха теха 30 минут яьлча а 2.5—3 сахьат даьлча а. Пролангированни действи еш йола инсулин техача кхача баа мегаргба хIара 4—5 сахьат массаза дала. Действи дийнахьеи буси латтаргйола инсулин техача кхача баа могаду бийсанна вужаши Iурра сомаваьннача ханеи.

Йовзаш я дуккха дарбан баьцовгIаш (козлятник, Iаьржача комарий гIа, кхеш). Диетана юкъеахийта могаду баппай, ниттий, эрий яьннача цикоре, горца, дарбан медуница гIаьнех даь салаташ. Цу баьцовгIашца дукха я ретинол, аскорбинови кислота, фосфора, аьшка, кальце, алюмине, марганца соединенеш. Дика хул лаьттах хьатIаювла средстваш (коартолаш, хох, свеклаш, кхеш, бобаш, Iаьржа комараш). Организмацара щелочни радикалаш совълларо гIо ду глюкозах пайда ийбелга тоаде а гликеме боарам лохбе а. Массехк баьцовгIах бизза пайда эца могаду: жень-шень, элеутероккок, нитташ, баппа, бузина, цикорий. Пайда ийбе могаду моижурски бIарен боча бIарен гIах, брусниках, Iаьржача комарех, голубиках, зверобоях, IаIех, мангала комарех, кхей хетолгех, заманиках. Сахарни лазар дарашта фитотерапе средствашта юкъе ба массехк сом, ги, Iаьржача бузина комараш, Iаьржа комараш, мангала комараш, кIомал, рябина, малина, мушкарта комараш, цитрусевеш, чечевица, сельдерея овлаш, мукхах яь экстрат, кабуц, каштан, и. кх. гI.

Ше къаьсттача тайпара дарбан метода хьисапе юкъехувл диетотерапи диабети атта саг варста волавеш дола лазари хилча. Субкалорийни диета хьожайича сага дозал лохдала доладаларо дуккха дукхагIа йолча моттигашка новкъостал ду глюкоза нормализаци е.

Л. КРЕМЛЕВА, лор-эндокринолог.

БЕРИЙ КХОЛЛАМ

Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо гойта деналера гIулакхаш, немецки фашизмаца лоаттабаь тIом, советски наьха тылера турпала къахьегам бар укх деношка Сийлахьча Коталон хетаь «Юбилейный» кинотеатре хьайийллача берий кхоллама выставке дуккхача зрителашта бIаргабайнар.

Выставка хьаеллаш къамаьлаш дир Грозненски горисполкома культура отдела заведующе В. Алдамова, ВЛКСМ Грозненски горкома болхлочо Т. Варламовас, СССР художникий Союза члена, тIема ветерана Л. Царицынске, художественни школа дешархочо Т. Резуненкос.

Экспозицеша шерра хьагойт берий кхоллам. Рисункаша, картинаша дувц вай Даьхен сийлахьча исторех, болата дегаш долча из лораьча тIемахоех. Цунца цхьана бераша диллад тахханарча ден сурт: ветераний образаш, вай мехкарча халкъий дохаргдоаца доттагIал, бераша кIоаргга даьшхад советски наьха сурт-сибат.

Зрителашта чIоагIа дезаделар къонача художникий балхаш: Исланмова Оляй «Посылка на фронт», Захаров Рубена «Бой».

Дукха хьелу зрителаш Ижаев Рамзана даьча дог тохадолийташ долча «У вечного огня» яхача картинана уллув.

С. БОГАТЫРЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 МАРТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Мультфильмаш: «Почта чкъаьригг», «Письмо», «Бекарга къайле».
9.00 — «Санъердаме старташ».
9.45 — «ФордагIаз». Художественни фильм.
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Пятилетна — хIаране гIулакх». Документальни фильмаш: «Iа профессей дуне хьаделлар», «Балха эхь сий».
15.35 — Концертни зале — школьникаш.
16.25 — «Кердадараш».
16.30 — Советски изобразительни искусство. А. Пластов.
17.00 — «Сеннен мишттен Iомабу ПТУ». Текстильни производствана кадраш кийчъярах.
17.30 — «Партех дола дувцараш». «Ахновкъа юхасовцарг дац вай».
18.15 — Гаьнарен юхереи илли.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Саги закони».
19.40 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «ТIема йIаьха версташ» яха кхаь серех дола телевизионни художественни фильм. В. Быкова произведеней мукъамех. 1-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Йоккхача консерваторе залера советски композиторий произведенеш дола концерт. (VII-ча Еррнгсоюзни композиторий съезда накъадолхаш). Перерыв йолча хана — «Тахан дунен тIа».
19.15 — «Следстви еш я цуина». Документальни фильм.
19.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.45 — Киножурнал.
19.55 — «Лаьтта леладечар бIаьстен йоахкохаш» (нохчий меттала).
20.10 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.20 — «Машарах дола дош» (нохчий меттала).
20.30 — Севастопольски тIема-форда инженерни лакхерча училища деша хьех.
21.00 — «Ха».
21.35 — Атта хий». Телевизионни художественни фильм.
22.45 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Инженер — творчески професси». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 2-гIа класс. Э. Григ. «Пер Гюнт».
9.05, 12.40 — Французски мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар. Декоративно - прикладной искусство.
10.35, 11.40 — Физика. 8-гIа класс. Реактивни болам.
11.05 — «Шахматни школа».
12.10 — Географи. 6-гIа класс. Къулбехьера Азм. Индостани Индоганскн ареи.
13.10 — «Ха а ха, хьаде а Iомале». Школьникашта йола Iилма-довзийтара передача.
13.45 — К. Чуковске кхоллам.
14.30 — «Природоведене» почта передача.
15.00 — «Кердадараш».
17.05 — Кинопрограмма.
18.35 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
18.15 — «Балха минота мах». Iилма - довзийтара фильм.
19.00 — «Объективно бехи бу».
11.05 — «Мамай школа».
12.10 — Физика. 7-гIа класс. Хьа цIагIара электричество.
12.40 — Астрономи. 10-гIа класс. Седкъий.
13.40 — «Закон хой-теш хьона?». «Дош дувц...». (Суда органий балхах).
14.20 — Г. Р. Державин. Вахарен кхолламеи оагIонаш.
15.10 — «Кердадараш».
17.00 — Советски Союзе гIолла. Кинопрограмма.
17.50 — «Закон. Бокъо. Мораль».
18.20 — «Школана кийчо еш да тхо». Iилма - довзийтара фильм.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.50 — Киножурнал.
19.00 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Патриот» (нохчий меттала).
19.30 — «Телехьехачо хетт, хьех, критика ю...».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Г. Веревка ЦIерагIча Украински заслуженни академически Паччахьалкхен халкъа хора концерт.
20.50 — «Тартуски ритмаш». Телевизионни документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Мистер Икс». Телевизионни художественни фильм.
23.05 — «Кердадараш».

13 МАРТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «ТIема йIаьха версташ». Кхаь серех дола телевизионни художественни фильм. 1-гIа серн.
9.50 — «Концертни зале — школьникаш».
10.45 — «Путешественникий клуб».
11.40 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Саги Iалами». Телевизионни документальни фильмаш. «Заповедь», «Iаьржа цIог дола фордагIаз».
15.25 — «Къоначар кхоллам».
15.55 — «Иван Мележа кхели книжкашн».
16.40 — «Кердадараш».
16.45 — «Музыкера Калевала». Петрозаводскере передача.
17.25 — Тха корреспонденташа дувц.
17.55 — «Кузькина даь цIа». Мультфильм.
18.15 — «Iилмен вахарн».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Дунеи кагирхойи».
19.35 — Ашараш лоих арфий квартета.
19.50 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. Кхаь серех дола телевизионни художественни фильм. «ТIема йIаьха версташ», 2-гIа серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Йозонхои вахари». Д. Граница вIашагIнхетар.
22.30 — «Тахан дунен тIа».
22.45 — А. Петухова кулгалду Центральни телевиденеи Еррнгсоюзни радиони эстрадно-симфонически оркестра концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Цун деррига а вахар». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Географи. 7-гIа класс. Прибайкальен Забайкальеи.
9.05, 13.10 — Немций мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Обществоведени. Социализма нерттера закон. («Социализма экономически оттам» яхача темах).
10.35, 11.40 — М. А. Шолохов. «Нахаленок». 6-гIа класс.

РАДИО

12 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай програма (эрсий меттала).
8.33 — Передачай програма (гIалгIай меттала).
8.36 — Инструментальни музыка концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — Еррнгсоюзни Ленински коммунистически субботника накъадолхаш (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай програма. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «ДегIаена социализми социалистически демократи кIоаргъяллари». Беседа (эрсий меттала).
16.16 — «Шоана, юртбоахама хьалхле лелаераш». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Бригадни подряд ферме» яха Шелковской районера передача (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — «Вокальни искусства мастераш». Музыкальни передача.
17.33 — Оркестрови пьесаш.
17.58 — Дикаев М. дешашта даьха иллеш.

13 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай програма (эрсий меттала).
8.33 — Передачай програма (нохчий меттала).
8.36 — Арно Бабаджанянна иллеш (эрсий меттала).
11.15 — Бокнхийчарна берех лаьца. «Во оамал йолаш бер кхувргдоацаш» яха беседа (нохчий меттала).
11.30 — Экономика артереш. «ТIахьожама кIал да доагор дIа-хьа кхахьар» (эрсий меттала).
15.15 — «Барт тайнача дезалашка» (нохчий меттала).
15.35 — «Ден темашта» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай програма. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.15 — «СелаIад» (эрсий меттала).
16.45 — «Ветеранаш» яха радиоочерк (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Удобренеш кхашка дIакхахьара кхайкаь шин бетта месячник дIайодаш я», Лаьтта хьаьна хилийтара — хIара денна йоакхо» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Ашараш дог-безамн». Эстрадни концерт.
17.30 — С. Магомедова дIало. кхаш йола ашараш.
17.54 — Моттигерча авторий произведенеш.
18.26 — Халхарга вахар.
18.58 — Черкий-Балкхарой музыка концерт.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностев транспортев — 2-65-01; юрта боахана — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ00084. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1146.